

סדר

תוספתא יומית

בהגהה חדשה לפי גסחאות מדיקות ובנקוד מלא

כפי תקנת והדרכת

מרן מוהרא"ש שליט"א

הלמוד לשבוע של יום הכיפורים (ו' - י' תשרי)

מסכתות עירובין (ח) פסחים (א - ד)

יצא לאור ערב ראש השנה תשע"ה

על ידי תלמידי מתיבתא 'היכל הקדש' חסידי פרסלב

עיר הקדש ירושלים תוכב"א

יוֹם שְׁלִישִׁי, ו' תשרי

מִסְכַּת פְּתוּחִים פָּרָק שְׁמִינִי

א. שְׁתֵּי חֲצוֹת, אַחַת פְּתוּחָה לְצִפּוֹן וְאַחַת פְּתוּחָה לְדָרוֹם, וְנִגְזַתִּיהֶן שְׁוִין – חֲנֻגִין רְשׁוֹת לְעֶצְמָן. וְהַחֲצוֹת – כָּל אַחַת וְאַחַת רְשׁוֹת לְעֶצְמָן. הֵיטָה אַחַת מֵהֶן גְּבוּחָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, וּמַעֲטָה בְּאַבְנִים, וּבְכַפְתִּים¹ וּבְסֵלֶם הַחֲצוּרִי, אוֹ שֶׁחֵבֵיא נָסַר שֶׁהוּא רָחֵב אַרְבָּעָה טְפָחִים וְקָבְעוּ בָּהּ – מְעַרְבִין שְׁנַיִם. אִם רָצוּ – מְעַרְבִין אַחַת. פְּחוֹת מִכֵּן – מְעַרְבִין שְׁנַיִם, וְאִין מְעַרְבִין אַחַד.

ב. שְׁתֵּי גְּזוּזֵטְרָאוֹת, זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ בְּרְשׁוֹת הַרְבִּים, וּבֵין זוֹ לְזוֹ אַרְבָּעָה טְפָחִים – מְעַרְבִין שְׁנַיִם וְאִין מְעַרְבִין אַחַד. פְּחוֹת מִכָּאן – מְעַרְבִין אַחַד וְאִין מְעַרְבִין שְׁנַיִם. שְׁלֹשׁ דֵּיּוֹטְאוֹת, זוֹ

¹ בְּקוֹרוֹת (כְּפִיסֵי עִין).

למעלה מזה, וזו למעלה מזה – העליונה והתחתונה של אחד, ואמצעית של אחר – לא ישלשל מן העליונה לתחתונה דרך האמצעית, שאין משלשלין מרשות לרשות דרך רשות, אבל משלשל הוא מן העליונה לתחתונה שלא בדרך אמצעית. משלשל אדם קדרה של בשר ונותנה על גבי זיו שרחב ארבעה טפחים. היתה חלון באמצע, שהיא ארבעה על ארבעה טפחים – אסור, שאין משלשלין מרשות לרשות דרך רשות.

ג. צנור המקלח לרשות הרבים, אחד יין ואחד שמן – קולט, בין ביד בין בפלי, ומכנים לתוף ביתו. היתה עומד ברשות היחיד, ופשט ידו לרשות הרבים, והיא מלאה אוכלין ומשקין – מכניסה אצלו. היתה עומד ברשות הרבים, ופשט ידו לרשות היחיד, והיא מלאה אוכלין ומשקין – מוציאה אצלו. גמל שראשו ורבו בפנים – אוכסין אותו בפנים. בחוץ – אוכסין אותו בחוץ. אותן פלים שפותחין ונועלין בהם, שבקרקות – אסורין. אחרים אומרים: אף שבקרקות, פותחין ונועלין בהם.

ד. תפוחה² ברשות הרבים, וכל מי שנתלש רקו בפיו - לא יהלך ברשות הרבים, עד שירוק.

ה. שתי מטהרות זו על גב זו - נוטל את הפקק מבנתים ומשיקן, ומחזיר את הפקק למקומו. רבי שמעון בן מנסיא אומר: שתי ברכות, אחת של חמין ואחת של צונן - נוטל את הפקק מבנתים, כדי שירדו חמין לתוך הצונן, וצונן לתוך החמין, ובלבד שלא יחזיר את הפקק למקומו. ולא עוד, אלא שנוטל את הפקק כדי שיצאו הפנים וילכו להם, ואם בשביל שתנגב - אסור. ופוקקין את הביב בסודרין, ובכל דבר המטלטל, כדי שלא יציפו הפנים את האוכלין ואת הכלים. אין פוקקין את הביב כדי שירדו הפנים לבור. רבי מנחם איש גליא אומר: צנור שעלו בו קוצים וקישושים³ - דורסן ברגל בצנעא, כדי שיצאו הפנים וילכו להם.

² מלשון ביהו וניעו.

³ מלשון לקושש קש.

ו. חבילה של עצים וסוכה של קוצין שהתקנים לפרצה שבחצר, אם היו קשורות ותלויות - פותחין ונועלין בהם בשבת, ואין צריך לומר ביום-טוב. אם לאו - אין פותחין ונועלין בהן. אחרים אומרים: היתה כבושה באבנים מראשה אחד - אין רשאי לגע בהן. נתלו בה קוצין ודוקרנין - מפשר בידו בצנעא, ובלבד שלא יקרע. ושל בהמה - דורס ברגליו. מחצלות פרושות על פתחי חנויות ברשות הרבים, אם היו קשורות ותלויות - פותחין ונועלין בהם. ואם לאו - אין פותחין ונועלין בהם. עשה להם ציר של קנים, ושל שבלין ושל פל דבר - פותחין ונועלין בהם בשבת, ואין צריך לומר ביום-טוב. דלת שיש לה ציר - פותחין ונועלין בשבת, ואין צריך לומר ביום-טוב. נשברו ציריה - אין פותחין ואין נועלין בה ביום-טוב, ואין צריך לומר בשבת. דלת הנגררת, ומחצלת הנגררת, וקנקן הנגרר, בזמן שחזן קשורין ותלוין פותחין ונועלין בהם בשבת, ואין צריך לומר ביום-טוב.

ז. היה יושב וקורא בספר על האסקפה, ונתגלגל הספר מידו, ולפנים ולחוץ - גוללו מכאן ומכאן ומניחו על האסקפה. אבל

מִפְתַּח אֵינוֹ בּוֹ, אֵלָּא בְּזִמְן שֶׁהַמִּפְתָּח לְמַטָּה מְעֵשְׂרָה מִפְּחִים – נוֹטֵל אֶת הַמִּפְתָּח מִן הָאֶסְקֶפֶה, וְנוֹתְנוֹ לַמְּנַעוּל, וּפּוֹתֵחַ וְנוֹטֵל כְּלֵי מַתּוּד הַבַּיִת, וּמְחִזְרֵוֹ לַמְּנַעוּל, וְנוֹעֵל וּמְנִיחַ הַמִּפְתָּח בַּחֲלוֹן שֶׁעַל גַּב שְׂקוּף. אִם יֵשׁ בְּפִי הַחֲלוֹן אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה מִפְּחִים – אָסוּר, שְׂאִין מְטַלְטְלִין מִרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת.

ח. מִלְּבַן שֶׁל סֶפֶקֶלְרִיא⁴ וְתַרְסִין שֶׁל חֲנִיּוֹת – פּוֹתְחִין וְנוֹעֲלִין בְּהֵן. אִם הָיוּ נְשֻׁמְטִים – אָסוּרִים. נֶגֶר נְשֻׁמְט⁵ – אָסוּר. נֶקְמוּז⁶ – מִתֵּר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: נֶקְמוּז, אִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ נְשֻׁמְט – אָסוּר.

ט. נֶגֶר נֶגֶר, אִם הָיָה קָשׁוּר וְתִלּוּי – פּוֹתְחִין וְנוֹעֲלִין בּוֹ. וְאִם לָאוּ – אֵין פּוֹתְחִין וְנוֹעֲלִין בּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: קָשׁוּר אִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ תִלּוּי. אֵיזְהוּ נֶגֶר? הַגּוֹרֵר שֶׁנוֹעֲלִין בְּמִקְדָּשׁ, אֲבָל לֹא בַּמִּדְיָנָה, כֹּל שֶׁקָּשׁוּר וְתִלּוּי וְרֹאשׁ אֶחָד מְנִיעַ לְאַרְצֵי. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: זֶה – אִף בַּמִּדְיָנָה מִתֵּר, אֵלָּא אֵיזְהוּ נֶגֶר שֶׁנוֹעֲלִין

⁴ מִרְאָה וְשִׁפְיָנֵעַל.

⁵ שֶׁנֶּפֶסֶק הַתְּקַל שֶׁהוּא קָשׁוּר בּוֹ, וְכִשְׁפּוֹתֵחַ אוֹתוֹ הוּא מְנִיחוֹ בְּקֶרֶן וְזוּת.

⁶ שֶׁנֶּתְחַב בְּחוּר הָאֶסְקֶפֶה וְנִפְתַּח אוֹתוֹ הַחוּר, וְרֹאשׁוֹ מְנִיעַ לְאַרְצֵי וְנוֹקֵב וְנִכְנֵם בְּאַרְצֵי.

במקדש אבל לא במדינה? כל שאינו לא קשור ולא תלוי, ושומטו ומניחו בזוית.

י. המוציא תפלין - מכניסן זוג זוג. רבן גמליאל אומר: שנים שנים. אחד האיש ואחד האשה, אחד חדשות ואחד ישנות. רבי יהודה אוסר בחדשות ומתיר בישנות. המוציא ספר בשדה - יושב ומשמרו, ומחשיף עליו, ונוטלו ובא לו. ובשעת הסכנה - מכסן והולך לו. אם היו גשמים יורדין - הוא מתעטף בכגדו ומכסה אותו.

יא. מי שייצא לרשות הרבים, ונזכר שיש תפלין בראשו - מכסה את ראשו עד שפוגיע לביתו, ומכסה אותו. אם היה בית המדרש - נוטלן ומניחן במקום המצנע. מחזירין ציר התחתון של דלת, שדה, תבה ומגדל, ואין מחזירין ציר העליון. של בור, של יציע, ושל דות - תרי זה לא יחזיר. ואם החזיר - תיב חטאת.

יב. נימת בגור שנפסקה - קושרין אותה. קשרה ונפסקה - אין קושרין אותה. אומר רבי שמעון בן אלעזר: והלא אם

קושרין אותה אין לה קול! אלא משלשל של מעלה ועונב למטה.

יג. בהן שעלתה בו יבלת במתניו – חברו חותכה לו בשניו, במקדש אבל לא במדינה, אם בכלי – פאן וכאן אסור.

יד. אין ממלאין בעדשה⁷ בשבת, אם פחם על חבל ועל המשירים⁸ – הרי זה מתר. אין ממלאין מבאר הקר בגלגל ביום-טוב, וכשעלו בני הגולה וחנו עליה, התירו להם נביאים שביניהם, להיות ממלאין מבור הקר בגלגל ביום-טוב, ולא כל בור ודות הקר התירו, אלא אותו בור שחנו עליה בלבד.

טו. הלכות שבת, חגיגות ומעילות – פהררים תלוין בשערה. מקרא מעט והלכות מרבות, ואין להם על מה שישמכו.

⁷ מאונים.

⁸ בגמט הפפרים כתוב: משיחה, והוא החבל שדולים עמו מן הבור.

טז. מכאן אמר רבי יהושע: צבתא בצבתא מתעבד, צבתא קדמייתא במה מתעבד? הא לא בריה הוא!⁹

יז. הדינין, והעבודות, הפהרות, והטמאות, והערייות, ומוסף עליהן הערכין, והחרמין, והקדשות, ומעשר שני, מקרא מרבה, ומדרשות והלכות מרבות, ויש להן על מה שייסמכו. אבא יוסי בן חנן אומר: אלו שמונה מקצוע תורה – גופי הלכות הן.

יום רביעי, ז' תשרי

מסכת פסחים פרק ראשון

א. אור לארבעה עשר בודקין את החמין לאור הנר. אין בודקין, לא לאור החמה, ולא לאור הלבנה, ולא לאור האבוקה,

⁹ הצבת שעושים הנפחים, על ידי צבת אהרת היא עשויה, שאוהה בצבת ומכה בקורנם עד שנעשית. וזהו משל, כלשם שמצבת אהת נעשו במה צבתות, כך משבות אהת למדו לקור אחר כך במה שבתות.

אָלֵא לְאוֹר הַנֵּר, מִפְּנֵי שְׂאוֹר הַנֵּר יָפֵה לְבַדִּיקָה. אַף עַל פִּי שְׂאִין רְאִיָּה לְדָבָר – זָכַר לְדָבָר, לְשִׁנְאָמֹר (שְׁמוֹת יב, יט): "לְשִׁבְעַת יָמִים שְׂאוֹר לֹא יִמְצָא בְּכַתִּיבְכֶם", וְאוֹמֵר (פְּרָאשִׁית מִד, יח): "וַיִּחַפֵּשׂ בְּגֹדוֹל הַחֵל", וְאוֹמֵר (צַפְנִיָּה א, יב): "וְהָיָה בָּעֵת הַהִיא אֲחַפֵּשׂ אֶת יְרוּשָׁלַיִם בְּנֵרוֹת"; וְאוֹמֵר (מִשְׁלֵי כ, כז): "נֵר אֱלֹהִים נִשְׁמַת אָדָם חִפֵּשׂ כָּל חֲדָרֵי בֵּטוֹן".

ב. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים: שְׁתֵּי שׁוּרוֹת עַל פְּנֵי כָּל הַמְּרִתָּף, שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה הַרוֹאֶה אֶת הַפֶּתַח, וְהָעֲלִיזוֹנָה הַרוֹאֶה אֶת הַקּוֹרָה, וְשְׁלֹפְנִים הַיְמָנָה וְשְׁלֹמֶטָה הַיְמָנָה – אֵין צְרִיף בְּדִיקָה. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים: שְׁתֵּי שׁוּרוֹת הַחִיצוֹנוֹת שֶׁהֵן הָעֲלִיזוֹנוֹת, הָעֲלִיזוֹנָה הַרוֹאֶה אֶת הַפֶּתַח וְאֶת הַקּוֹרוֹת, וְאֶת שְׁנֵי שְׁלֹמֶטָה הַיְמָנָה, אֲבָל שְׁלֹפְנִים הַיְמָנָה – אֵין צְרִיף לְבַדִּיקָה.

ג. חוּרֵי הַבַּיִת, הָעֲלִיזוֹנִים וְהַתְּהוֹנָנִים, וְגַם הַיְצִיעַ, וְהַדּוֹת, וְגַם הַבַּיִת, וְגַם הַמִּגְדָּל, וְרֶפֶת בְּקָר, וּמִתְבֵּן, וְלִילִין, וְאוֹצְרוֹת יִין, וְאוֹצְרוֹת שֶׁל שְׁמֶן – אֵין צְרִיכִין בְּדִיקָה. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִטָּה שֶׁהִיא חוֹצְצַת וְחוֹלְקַת אֶת כָּל הַבַּיִת, וְעֹצֵם

וְאֲבָנִים מִנְחִים תַּחֲתֶיהָ - בּוֹדֵק אֶת צַד הַחִיצוֹן, וְאֵין צָרִיף לְבִדֵּק אֶת צַד הַפְּנִמִּי.

ד. הַיּוֹצֵאֵין בּוֹ בְּשִׁירָא, וְהַמְפָּרֵשׁ בְּסַפִּינְהָ, לְפָנֵי שְׁלֹשִׁים יוֹם - אֵין צָרִיף לְבִדּוֹק. בְּתוֹף שְׁלֹשִׁים יוֹם - בּוֹדֵק וּמְשָׁפִים, וְהוֹלֵף לְדַרְבּוֹ.

ה. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר מִשּׁוּם רַבֵּן גְּמְלִיאֵל: שְׁתֵּי חִלוֹת שָׁל תּוֹדָה פְּסוּלוֹת, מִנְחוֹת עַל גַּב הָאֲצִטְבָּא, כָּל זְמַן שְׁמִנְחוֹת - כָּל הָעַם אוֹכְלִין חֲלִין. נְטִלָה אַחַת מֵהֶן - כָּל הָעַם אוֹכְלִין תְּרוּמָה. נְטִלוּ שְׁתֵּיהֶן - שׁוֹרְפִין אֵלּוּ וְאֵלּוּ. אֲרַבְּעָה עָשָׂר שָׁחַל לְהִיּוֹת בְּשַׁבַּת - מְבַעְרִין אֶת הַכֹּל מִלְּפָנֵי הַשַּׁבַּת, וְשׁוֹרְפִין תְּרוּמוֹת טְמֵאוֹת, תְּלוּיוֹת וּמְהוֹרוֹת בְּאַחַת; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: טְהוֹרוֹת בְּפָנֵי עֶצְמוֹן וּתְלוּיוֹת בְּפָנֵי עֶצְמוֹן, וּטְמֵאוֹת בְּפָנֵי עֶצְמוֹן. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: לֹא נִחְלְקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל הַמְהוֹרָה וְעַל הַטְּמֵאָה - שְׂאִין שׁוֹרְפִין, עַל הַתְּלוּיָה וְעַל הַמְהוֹרָה - שְׁשׁוֹרְפִין, עַל מַה נִּחְלְקוּ? עַל הַתְּלוּיָה וְעַל הַטְּמֵאָה, שְׂרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: תִּשְׁרַף זֶה בְּעֶצְמָה וְזֶה בְּעֶצְמָה. וְרַבִּי

יהושע אומר: שְׁתִּיחֶן בְּאַחַת. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אֵין הַגְּדוֹן זֶה דוֹמָה לְרֵאִיָּה! כְּשֶׁהֶעִידוּ רַבּוֹתֵינוּ, עַל מַה הֶעִידוּ? אִם עַל הַבֶּשֶׂר שֶׁנִּטְמָא בְּוֹלַד הַטְּמֵאָה שְׁזוֹרְפִין אוֹתָהּ עִם הַבֶּשֶׂר שֶׁנִּטְמָא בְּאֵב הַטְּמֵאָה, זֶה טְמֵא וְזֶה טְמֵא! אֵלֶּא שְׁזֵה טְמֵא טְמֵאָה, חֲמוּרָה וְזֶה טְמֵא טְמֵאָה קְלָה, אִם עַל הַשְּׂמֹן שֶׁנִּפְסַל בְּטַבּוּל יוֹם שְׁמוֹדֵלִיקִין אוֹתוֹ בְּגַר שֶׁנִּטְמָא בְּטְמֵא מֵת – זֶה פָּסוּל וְזֶה טְמֵא, אִף אָנוּ מוֹדִים בְּתְרוּמָה שֶׁנִּטְמָא בְּוֹלַד הַטְּמֵאָה, שׁוֹרְפִין אוֹתָן עִם תְּרוּמָה שֶׁנִּטְמָאת בְּאֵב הַטְּמֵאָה, אִף עַל פִּי שְׁמוֹסִיפִין לָהּ טְמֵאָה עַל טְמֵאָתָהּ. אָבֵל הֵיאָדוּ נִשְׂרָף הַתְּלוּיָה עִם הַטְּמֵאָה, נִמְצָא זֶה מְטִמְאָתָהּ שְׁמֵא יָבֵא אֵלֶיהוּ וַיִּטְהַרְנָה? בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: אֵין שׁוֹרְפִין בֶּשֶׂר טָהוֹר עִם בֶּשֶׂר טְמֵא, וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין.

ו. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: אֵין מוֹכְרִים חֶמֶץ לְנִכְרִי, וְאֵין נוֹתְנִין לוֹ בְּמִתְנָה, אֵלֶּא בְּדֵי שְׂיֵאכֵל עַד שְׁלֵא הִגִּיעַ שְׁעַת בַּעוֹר, עַד שְׁבֵא רַבִּי עֲקִיבָה וְלָמַד – שְׁמוֹכְרִין וְנוֹתְנִין בְּמִתְנָה אִף בְּשַׁעַת הַבַּעוֹר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אֵלֶּו דְּבָרֵי בֵּית שְׁמַאי, וְאֵלֶּו דְּבָרֵי בֵּית הַלֵּל, הַכְּרִיעַ רַבִּי עֲקִיבָה לְסִיעַ דְּבָרֵי בֵּית הַלֵּל. רַבִּי יְהוּדָה

אומר: כותח הבבלי וכל מיני כותח – אסור למכר שלושים יום קדם הפסח.

ז. האוכל חמין אחר הצות, וחמין שעבר עליו הפסח – הרי זה בלא תעשה ואין בו פרת. תוף זמנו – עובר עליו בלאו וכרת. דברי רבי יהודה; רבי שמעון אומר: כל שאין בו פרת – אין בו לא תעשה. חמין לפני זמנו ולאחר זמנו – אין עוברים עליו בלא פלום. תוף זמנו – עובר עליו בכרת ובלאו, ועל לא הודע אשם תלוי. ומשעה שאסור באכילה – אסור בהנאה. האוכל בזית חמין בפסח – חיב על זדונו פרת ועל שגגתו הפאת ועל לא הודע אשם תלוי.

ח. האוכל תרומת חמין בפסח – פטור מן התשלומין ומדמי עצים לכהן; דברי רבי עקיבא. רבי יוחנן בן נורי מחייב. אומר רבי יוחנן בן נורי: נמתי לו לרבי עקיבה, מפני מה האוכל תרומת חמין בפסח אין משלם דמי עצים לכהן? ומה נשתנית זו משאר ימות השנה, שבשאר ימות השנה משלם דמי עצים לכהן? אומר לו: לא, אם אמרת בתרומה טמאה בשאר ימות

השנה, שאף על פי שאין לו בַּה הַתֵּר אֲכִילָה – יש לו בַּה הַתֵּר
הַפֶּקָה, תֹּאמֶר בְּזֶה שְׂאִין לוֹ בַּה, לֹא הַתֵּר אֲכִילָה וְלֹא הַתֵּר
הַפֶּקָה?! הֲאֵל לָמָּה זֶה דּוֹמָה? לְתַרוּמַת תּוֹתִים וְעֲנָבִים שֶׁנִּמְאָו,
שְׂאִין לוֹ בַּה הַתֵּר אֲכִילָה וְלֹא הַתֵּר הַפֶּקָה, בְּמִה דְּבָרִים
אֲמֹרִים? בְּמִפְרִישׁ תְּרוּמָה וְהַחֲמִיצָה, אֲבָל בְּמִפְרִישׁ תְּרוּמַת
חֶמֶץ בְּפֶסַח זֶה, אֵינָה קְדוּשָׁה.

ט. הָאוֹכֵל קֹדֶשׁ חֶמֶץ בְּפֶסַח – אֵינָה בְּתַרוּמָה. הָאוֹכֵל קֹדֶשׁ
חֶמֶץ בְּפֶסַח, בְּשׁוּגַג – מִשְׁלֵם קָרֶן וְחֹמֶשׁ וְאֶשֶׁם וְדָאִי וְאֶשֶׁם
תְּלוּי. בְּמִזִּיד – פְּטוּר. בְּמִה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּמִפְרִישׁ קֹדֶשׁ
וְהַחֲמִיצוֹ, אֲבָל בְּמִפְרִישׁ קֹדֶשׁ חֶמֶץ בְּפֶסַח זֶה, אֵינָה קְדוּשָׁה.

י. אֶחָד הָאוֹכֵל, אֶחָד הַמְּמַחֵה, וְהַשׁוֹתֵה, אֲכַל וְחֹזֵר וְאֲכַל, וְחֹזֵר
וְאֲכַל, אִם יֵשׁ מְאֲכִילָה רֵאשׁוֹנָה עַד סוּף אֲכִילָה אַחֲרוֹנָה בְּדִי
אֲכִילַת פָּרֶם – מְצַטְרֵפִין. וְאִם לֹא – אֵין מְצַטְרֵפִין. שְׁתֵּה, וְחֹזֵר
וְשְׁתֵּה, וְחֹזֵר וְשְׁתֵּה, אִם יֵשׁ מִתְחִלַּת שְׁתֵּיהַ רֵאשׁוֹנָה עַד סוּף
שְׁתֵּיהַ אַחֲרוֹנָה בְּדִי אֲכִילַת פָּרֶם – מְצַטְרֵפִין. וְאִם לֹא – אֵין
מְצַטְרֵפִין. בְּשֵׁם שְׂאֲכִילָה בְּכֹזֵית – כֶּף שְׁתֵּיהַ בְּכֹזֵית. וְשְׁתֵּיהַ

ואכילה אין מצטרפין. אכל כזית, אפלו מחמשת המינים – הרי אלו מצטרפין, אכל כחצי זית, ונודע לו, וחזר ואכל כחצי זית אחר, אפלו מפין אחד – אין מצטרפין.

יא. חמין של נכרים – מתר אחר הפסח מיד. רבן שמעון בן גמליאל, ורבי ישמעאל בן רבי יוחנן בן ברוקה אומרים: אף של הקדש מתר אחר הפסח מיד.

יום חמישי, ח' תשרי

מסכת פסחים פרק שני

א. חמין של פותים, מאימתי מתר אחר הפסח? של בעלי בתים – אחר שלש שבתות. של אפיה ושל נחתומים בכפרים – עד שלשה ימים. ובכרכין – עד שלשה תנורין. רבי שמעון בן אלעזר אומר: כשאמרו של בעלי בתים אחר שלש שבתות – של אפיה. אם היה הרבה בני הבית, או שעשה משתה לכנו

ואפה בשלשה תנורים זה אחר זה - מתר. ושאמרו של
 נחתומין בכפרים - עד שלשה ימים, ואם נדחק ואפה בשלשה
 תנורים זה אחר זה, אפלו ביום אחד - מתר. רבי שמעון
 אומר: אף בשאמרו הנחתומים בכפרים עד שלשה התנורים
 אסור עד שלשה ימים, שמשחרית היתה בודה לו שאור כל אותו
 היום. בפה דברים אמורים? בזמן שלא עשו פסחיהן עם
 ישראל, או שהקדימו יום אחד. אבל אם עשו פסחיהן עם
 ישראל, או שעבבו יום אחד אחר ישראל - חמצו מתר, אחר
 הפסח מיד.

ב. מצה של פותים - מתרת, ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח,
 ורבי אליעזר אומר, לפי שאין בקיאיין בדקדוקי מצות. רבן
 שמעון בן גמליאל אומר: כל מצוה שהחזיקו בה פותים תרבה
 מדקדקין בה יותר מישראל.

ג. חמצן של עוברי עברה - מתר אחר הפסח מיד, מפני
 שמחליפין את השאור. החנות של ישראל ומלאי של ישראל

ופועלי נכרים נכנסין לשם, חמין שנמצא שם אחר הפסח –
אסור בהנאה, ואין צריך לומר באכילה.

ד. חנות של נכרים ופועלי ישראל עושין בתוכו, ומצאו בו
חמין אחר הפסח – מתר באכילה, ואין צריך לומר בהנאה.
חנות של ישראל ופועלי נכרים עושין בתוכה ומצאו בו חמין
אחר הפסח – אסור בהנאה, ואין צריך לומר באכילה. חנות
של נכרים ופועלי ישראל עושין בתוכה, ומצאו בה חמין אחר
הפסח – מתר באכילה, ואין צריך לומר בהנאה.

ה. נכרי שהלוח את ישראל על חמצו, ואמר לו: 'אם לא באתי
קדם הפסח, הרי זה מכור לך אחר הפסח' – מתר באכילה,
ואין צריך לומר בהנאה. ישראל שהלוח את הנכרי על חמצו,
ואמר לו: 'אם לא באתי קדם הפסח, הרי זה מכור לך אחר
הפסח' – אסור בהנאה, ואין צריך לומר באכילה.

ו. נכרי שבא לביתו של ישראל וחמצו בידו – אין זקוק לבער.
הפקידו אצלו – תיב לבער. יחד לו בית בפני עצמו – אין זקוק
לו. ישראל ונכרי שהיו באין בספינה וחמין ביד ישראל – הרי

זה מזכרו לנכרי, ונותנו במתנה, והזור ולקח ממנו אחר הפסח, ובלבד שיתנו לו במתנה גמורה.

ז. רשאי ישראל שיאמר לנכרי: 'עד שאתה לוקח ממנה בא ולקח במאתים, ואם אצטרך לי אבוא ולקח ממך אחר הפסח'.

ח. משכיר ישראל חמורו לנכרי להוליך עליה חמין ממקום למקום, מצא חמין בדרך, אם רבה חמין – מתר. ואם לאו – אסור.

ט. מעשה ברבן גמליאל שהיה רוכב על החמור, והיה הולך מעכו לכזיב, והיה רבי אילעי מחלף אחריו. אמר רבי אילעי: 'טול גלוסקין מן הדרך, מצא נכרי אחר, אמר לו: 'מבגאי! טול גלוסקין הללו מאילעי! נטפל לו רבי אילעי, אמר לו: 'מהיכן אתה? אמר לו: 'מהעירות הללו של ברנגנין'. 'ומה שמך? אמר לו: 'מבגאי'. אמר לו: 'מכירך רבן גמליאל מימיו? אמר לו: 'לאו! באותה שעה למדנו שבן רבן גמליאל ברוח הקדש. ושלשה דברים למדנו באותה השעה, למדנו שאין מעבירים על האוכלים. ולמדנו שהולכים אחר רוב הולכי דרכים. ולמדנו

שְׁחִמְצוּ שֶׁל נְכָרֵי אַחַר תְּפִסָּה מִתֵּר בְּתַנְאָה, בֵּינָן שְׁהִגִּיעַ לְכֹזֵיב, בָּא אֶחָד וְשָׂאל עַל גְּדֻרוֹ, וְאָמַר לָזֶה שְׁעִמּוֹ: 'כְּלוּם שְׁתִּינּוּ רְבִיעִית יוֹן הָאֵיטְלָקִי?' אָמַר לוֹ: 'הֵן'. – 'אִם כֵּן יִטִּיל אַחֲרֵינוּ עַד שְׁיַפִּיג יִינוֹ'. וְטִיִּל אַחֲרָיו שְׁלוֹשָׁה מִילִין, עַד שְׁהִגִּיעַ לְסִלְמָה שֶׁל צוּר, בֵּינָן שְׁהִגִּיעַ לְסִלְמָה שֶׁל צוּר, יָרַד רַבֵּן גַּמְלִיאֵל מִן הַחֲמוּר, וְנִתְעַטֵּף, וַיֵּשֶׁב, וְהִתִּיר לוֹ אֶת גְּדֻרוֹ. וְהִרְבֵּה דִבְרִים לְמַדְנּוּ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה: לְמַדְנּוּ, שְׁרַבִּיעִית יוֹן הָאֵיטְלָקִי מִשְׁכֵּר. וְלְמַדְנּוּ, שְׁכּוּר אֵל יוֹרֵת. וְלְמַדְנּוּ, שְׁחִדְרָךְ מְפִינָה אֶת חֵינּוּ. וְלְמַדְנּוּ, שְׁאִין מְפִירִין נְדָרִים – לֹא רְכוּב, וְלֹא מְחַלְקֵה, וְלֹא עוֹמֵד, אֲלֵא מְעַטֵּף וּמֵיִשָּׁב.

י. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גּוּרִי אָמַר: אֵף הַקְּרָמִית¹⁰ אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יָדֵי חוֹבְתָהּ בְּפִסָּה. יוֹצֵאִין בְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם, אֲבָל לֹא בְּכַנּוּרִים. וּמָה הִפְרֵשׁ יֵשׁ בֵּין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי לְכַנּוּרִים? מַעֲשֵׂר שְׁנֵי יֵשׁ לוֹ הַתֵּר אֲכִילָה בְּגִבּוּלֵין, וּכְכַנּוּרִים אִין לָהֶם הַתֵּר אֲכִילָה בְּגִבּוּלֵין.

¹⁰ כִּיּוֹן דְּגִין.

יא. יוֹצֵאִין בְּרִיקָה הַשְּׂרוּי וּבְמִבְשָׁל שְׁלֵא נְמוּחָ; דְּבָרֵי רַבֵּי מֵאִיר. רַבֵּי יוֹסֵי אֹמְרִי: יוֹצֵאִין בְּרִיקָה הַשְּׂרוּי, וְאִין יוֹצֵאִין בְּמִבְשָׁל, אַף עַל פִּי שְׁלֵא נְמוּחָ. יוֹצֵאִין בְּסַפְגָּנִים הַנְּעָשִׂים בְּאוֹר, וְאִין יוֹצֵאִין בְּסַפְגָּנִים הַנְּעָשִׂים בַּחֲפוּת, אִין עוֹשִׂין סוּפְגָּנִים בַּחֲפוּת בְּפֶסַח.

יב. יוֹצֵאִין בְּפֶת נְקִיָּה וּבַתְּדֻרָאָה, וּבְסְרִיקִין הַמְּצִירִין, וְאִין עוֹשִׂין סְרִיקִין מְצִירִין בְּפֶסַח. אָמַר רַבֵּי יְהוּדָה; דְּבָר זֶה שְׁאֵל בֵּיתוֹם בֶּן זוּנִין לְחַכְמִים, מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ אִין עוֹשִׂין סְרִיקִין הַמְּצִירִין בְּפֶסַח? אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי שֶׁהָאִשָּׁה שׁוֹהָה עֲלֵיהֶן וּמַחְמִצְתָּן. אָמַר לָהֶם: אֲפֹשֶׁר יַעֲשֶׂנָה בְּדַפּוּס וְיִקְבְּעֶנָה בִּיּוֹן¹¹! אָמְרוּ לוֹ: יֹאמְרוּ – 'כָּל הַסְרִיקִין אֲסוּרִין וְסְרִיקֵי בֵּיתוֹם מְתוּרִין'. אָמַר רַבֵּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבֵּי צְדוּק: פֶּעַם אַחַת נִכְנַסְתִּי אַחַר אַבָּא לְבֵית רַבִּין גְּמְלִיאֵל, וְהִבִּיאוּ לְפָנָיו סְרִיקִין הַמְּצִירִין בְּפֶסַח, אָמַרְתִּי: 'אַבָּא! לֹא כֵן אָמְרוּ חַכְמִים – אִין עוֹשִׂין סְרִיקִין הַמְּצִירִין בְּפֶסַח?!' אָמַר לִי: 'בְּנִי! לֹא שָׁל כָּל אָדָם אָמְרוּ, אֶלָּא שָׁל נַחְתוּמִין אָמְרוּ. רַבֵּי יוֹסֵי

¹¹ מִבּוֹן וּבְדִיקָה.

אומר: עושין סריקין במין ריקין, ואין עושין סריקין במין גלסקאות.

יג. אין יוצאין, לא בחלוט, ולא במעיסה, ולא בספגנין, ולא בדובשין, ולא באסקריטין. אבל ממלא פרסו מהן, ובלבד שיאכל בזה מצה באחרונה. יוצאין במצה מתבלת, בין שנתבלה באלפס, בין שנתבלה בקודרה. יוצאין בחררה ובמצה ישנה, ובלבד שעשאה מתחלה לשם פסח.

יד. רבי יהודה בן בתירא אומר: יוצאין בחזרת ובחרדל. רבי יהודה אומר: כל שיש בו שרף – אין יוצאין בו. רבי יוחנן בן ברוקא אומר: כל שפניו מכסיפין. אחרים אומרים: כל ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין – יוצאים בהם בין לחים בין יבשים, ואין יוצאין בהן כמושים. רבי מאיר אומר: אף יוצאין בהן יבשין, משום רבי אליעזר בן רבי יהודה אמרו: יוצאין בהן כמושין.

טו. החזרת, והמצה, והפסח – לילי יום-טוב ראשון חובה, והשאר ימים – רשות. רבי שמעון אומר: לאנשים – חובה;

לנשים – רשות. הלל הזקן היה פורכן שלשתו, זה בזה ואוכלן.
מאימתי אוכלן? משתחשף, לא אוכלן משתחשף – אוכלן כל
הלילה, לא אוכלן כל הלילה – לא יאכלם מעתה. התורת,
והמצה, והפסח – אין מעפכין זה את זה.

ערב יום הכפורים, ט' תשרי

פרק שלישי

א. בצק שבסדקי ערבה במקום העשוי לחזק – אינו חוצץ ואינו
עובר. ובמקום שאינו עשוי לחזק – חוצץ ועובר. אם יש בנית
במקום אחד, בין כף ובין כף – חוצץ ועובר. היתה פחצי זית
מכאן וכחצי זית מכאן, וכמין חוט באמצע, אם נטליו שלשתו
באחד – הרי זה צריך לבערם, ואם לאו – אינו צריך לבער.

ב. ערבת העבדנין שנתנו לתובה קמח תוף שלושה ימים –
חייב לבער. קדם שלשה ימים – אינו חייב לבער, מלוגמא

שנכרחה - אינו צריך לבער. תקילור, והאספלגית, והרטיה, שננתן לתוכה קמח - אין צריך לבער. הרסת שננתן לתוכה קמח - הרי זה אסור. חלות בצק שעפשו או שיכשו - הרי אלו אסורים.

ג. המוץ שיירד לתוך הבור - הרי זה כמבער. רבי יוסי בן רבי יהודה אומר: קמח קלי שיירד לתוכה דלף - אין בו משום חמץ.

ד. השורה חטים ושעורים במים והחמיצו - הרי אלו אסורות. רבי יוסי אומר: השורה שעורין במים ונתבקעו - הרי אלו אסורות. ובהמץ - בין כד ובין כד מתר, מפני שהחמץ צומתן.

ה. אין לשין את המצה ברותחין - מפני שהן חולטין. ולא בפושרים - מפני שמחמיצין. אבל לשין אותה בצונן. אין לשין את המצה בשאר משקין, ואם לש, רבן גמליאל אומר: תשרף מיד, וחקמים אומרים: תאפה. אבל מקטפין אותה בכלן.

ו. מי תשמישו של נהתום שופכין אותן במקום האשברן, ואין שופכין אותן במקום מדרון - מפני שמתפנסות וכאות לידי חמוץ.

ז. האשה שנגמסה מי תשמישו של נהתום ללוש בהן למוצאי יום-טוב - הרי אלו אסורין. יתר על כן, היו נשים נוהגות שלא היו לשין במוצאי יום-טוב בחמין שהוחמו ביום-טוב. אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע: היאך אתה אומר שפפרישין חלה בטמאה ביום-טוב, והפתוב אומר (שמות יב, יט): "שאר לא ימצא בבתיכם"? אמר לו רבי יהושע: לדברינו, הרי תהוא עובר משום: "לא תעשה כל מלאכה". אמר ליה רבי אליעזר: עדין תדבר שקול, מי מכריעו? אמר רבי יהושע: אני אכריע, פשאני עושה בידי נמצאתי עובר על לא תעשה, והרי הוא בידי. פשאני מניחה כמו שהיא, נמצאתי עובר על לא תעשה ואינו בידי.

ח. וחכמים אומרים: שלש נשים עוסקות בבצק פאחת, אחת לשעה ואחת עורכת, ואחת אופה, לשעה - היא מקטפת

וְחִבְרָתָהּ לָשֶׁה תַּחֲתֶיהָ. הִיא מְקַטְפֶת - הִיא אוֹפֶה וְחִבְרָתָהּ
 מְקַטְפֶת תַּחֲתֶיהָ, וְהַשְּׁלִישִׁית לָשֶׁה. אוֹפֶה - הִיא לָשֶׁה וְחִבְרָתָהּ
 אוֹפֶה תַּחֲתֶיהָ, וְהַשְּׁלִישִׁית מְקַטְפֶת, וְחוֹזְרוֹת חָלִילָה. כָּל זְמַן
 שְׁעוֹסְקוֹת בְּבִצֵק אֵינּוּ בָּא לְיַדֵי חֲמוּץ. כַּמָּה הוּא שְׁעוֹר הָעֶסֶה?
 רַבִּי יִשְׁמַעְיָאל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא אוֹמֵר: בְּחֵיטִין - עַד
 שְׁלֹשֶׁת קָבִין. וּבְשְׁעוֹרִין - עַד אַרְבַּעַת קָבִין. וְכָל זְמַן שֶׁהָאִשָּׁה
 עִסְקָה בּוֹ - אֵינּוּ בָּא לְיַדֵי חֲמוּץ. רַבִּי נֵתָן אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי
 אֱלִיעֶזֶר: חֲלוּף תִּדְבָרִים.

ט. אַרְבָּעָה עָשָׂר שָׁחַל לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת - מִבְּעָרִין אֵת הַכֹּל
 מִלְּפָנֵי הַשַּׁבָּת, וְאוֹפִין לוֹ מִצָּחָה מֵעֶרֶב שַׁבָּת. תְּרוּמָה טְהוֹרָה
 וְטָמְאָה - מִבְּעָרִין אוֹתָן מִלְּפָנֵי הַשַּׁבָּת; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר.
 וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: חֲלוּן - בְּזִמְנָן, תְּרוּמָה טְהוֹרָה וְטָמְאָה -
 מִבְּעָרִין בַּשַּׁבָּת. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי צְדוֹק: תְּרוּמָה מִלְּפָנֵי
 הַשַּׁבָּת - שְׂאוּכְלִיהָ מוּעָטִין, וְחֲלוּן בַּשַּׁבָּת - שְׂאוּכְלִיהֶן מִרְבִּין.
 אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי צְדוֹק: פֶּעַם אַחַת שַׁבָּת אָבָא בִּיבְנָה,
 וְחָל אַרְבָּעָה עָשָׂר לְהִיּוֹת בַּשַּׁבָּת. וּבָא זוּנִין, מִמְּנָה שָׁל רַבָּן

גְּמִלְיָאֵל, וְאָמַר: 'הִגִּיעַ עַתָּה לְבָעַר הַחֲמִיץ; וְהִלַּכְתִּי אִנִּי וְאָבָא לְבֵית רַבִּן גְּמִלְיָאֵל, וּבְעַרְנֵנוּ אֶת הַחֲמִיץ.

י. איזה הוא "צופים"? הרוצה ואינו מפסיק. מכאן אתה אומר: ההולך לשחוט את פסחו, ולמול את בנו, ולאכל סעודת ארוסין בבית חמיו, ונזכר שיש לו חמץ בתוך הבית, אם יש לו שהות כדי שייחזר לביתו – חוזר. ואם לאו – אינו חוזר, ומבטלו בלבו. רבי שמעון בן אלעזר אומר: כל סעודה שאינה של מצוה – אין חבר רשאי לאכל הימנה. אם עבר צופים – שורפו במקומו, ואם לאו – חוזר ושורפו לפני הבירה מעצי המערכה, הוי, לא אמרו לחזר, אלא להקל עליו. עד כמה הן חוזרין? בן בתירה אומר: עד פשני ביצים, ולא מצינו לו חבר. רצה לשורפו לפני בירה מעצי עצמו, או על גגו מעצי המערכה – אין שומעין לו.

יא. מקום שנהגו להחזיר את הקדושין – מחזירין. מקום שנהגו שלא לחזר – אין מחזירין אותו. מקום שנהגו לעשות מעמד ומושב – עושין. מקום שנהגו שלא לעשות – אין עושין. אין

מַעֲמֹד וּמוֹשָׁב פְּחוֹת מִשֶּׁבַע פְּעָמִים. מָקוֹם שֶׁנִּהְיָה לְשֹׂאֵל לְשֹׁלֵם
 אֲבָלִים בְּשֵׁבֶת - שׁוֹאֵלִין. מָקוֹם שֶׁנִּהְיָה שְׂלֵא לְשֹׂאֵל - אִין
 שׁוֹאֵלִין. מָקוֹם שֶׁנִּהְיָה לְהִיּוֹת אֲבָלִים הוֹלְכִין לְאַחַר הַמִּטָּה -
 הוֹלְכִין. מָקוֹם שֶׁנִּהְיָה שְׂלֵא לְהֵלֵךְ - אִין הוֹלְכִין. מָקוֹם שֶׁנִּהְיָה
 לְהִדְלִיק אֶת הַנֵּר בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים - מְדַלִּיקִין. מָקוֹם שֶׁנִּהְיָה שְׂלֵא
 לְהִדְלִיק - אִין מְדַלִּיקִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מְדַלִּיקִין
 בְּפוֹנְדָקָאוֹת וּבְבֵית הַפִּיִם, אֵלּוֹ שְׂאֵמְרוּ מְדַלִּיקִין וְאֵלּוֹ שְׂאֵמְרוּ
 אִין מְדַלִּיקִין - שְׁנִיחָם לֹא נִתְּכּוֹנוּ אֶלָּא לְדַבֵּר אֶחָד: מִשּׁוֹם הַרְגֵּל
 עֲבָרָה.

יב. מָקוֹם שֶׁנִּהְיָה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכָה בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע עַד הַצּוֹת -
 עוֹשִׂין, מָקוֹם שֶׁנִּהְיָה שְׂלֵא לַעֲשׂוֹת - אִין עוֹשִׂין.

יג. מֵאִימְתֵי אַרְבָּעָה עָשָׂר אָסוּר בְּמְלֹאכָה? רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן
 יַעֲקֹב אוֹמֵר: מֵאוֹר אַרְבָּעָה עָשָׂר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִשְׁתַּנָּן
 הַחֲפָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב לְרַבִּי יְהוּדָה: הֵיכֵן מְצִינוּ
 שֶׁמְקַצֵּת הַיּוֹם אָסוּר בְּמְלֹאכָה וּמְקַצֵּתוֹ מֵתָר? אָמַר לוֹ רַבִּי

יהודה: הוא עצמו יוכיח על עצמו, שמקצתו מתר באכילת חמין ומקצתו אסור.

יד. וחכמים אומרים: אף מקום שאמרו אין עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות, אבל שלש אפניות עושין: החיטין, והספרין, והכובסין. החיטין – שכן מצינו הדייט תופר בדרךו במועד. הספרין – שכן נזיר ומצרע, ומי שעלתה לו מכה בראשו, מספרין במועד. הכובסין – שכן תבאין ממדינת הים, והיוצא בית האסורים מכבסין במועד. רבי יוסי ברי יהודה אומר: אף הרצענין, שכן עולי רגלים מתקנין מנעליהן ומנדליהן בחלו של מועד. הובל שבחצר – מסלקין אותו לצדדין, שבכרפת ושבחצר – מסלקין אותו לאשפה.

טו. ששה דברים עשו אנשי יריחו, שלשה ברצון חכמים, ושלושה שלא ברצון חכמים. ואלו ברצון חכמים: מרביבין דקלים בערבי פסחים כל היום בלוי, וכורכין את שמע, וקוצרין לפני העמר – ברצון חכמים. ואלו שלא ברצון חכמים: גודשין לפני העמר, ואוכלין נשורין בשבת, ומתירין גמזיות של הקדש

– של חרוב ושל שקמה; דברי רבי מאיר. אמר לו רבי יהודה: אם ברצון חכמים היו עושין, יהו כל אדם עושין בן! אלו ואלו שלא ברצון חכמים. על שלשה מחו בידן, ועל שלשה לא מחו בידן, ואלו שלא מחו בידן: מרפיבין דקלים בערבי פסחים כל היום, וכורכין את שמע, וקוצרין וגודשין לפני העמר – ולא מחו בידן. אלו שמחו בידן: מתירין גמזיות של הקדש – של חרוב ושל שקמה. ואוכלין נשורין בשבת, ונותנין פאה לירק – ומחו בידן חכמים.

טז. כיצד כורכין את שמע? אומרים: "שמע ישראל", ולא היו מפסיקין. רבי יהודה אומר: מפסיקין היו, אלא שלא היו אומרים: "ברוך שם כבוד מלכותו" וגו'.

יז. כיצד נותנין פאה לירק? לא היו נותנין אלא ללפת ולקפלוט – מפני שלקיטתן באחת. רבי שמעון אומר: אף לחרוב. אמר רבי יוסי: מעשה בבנו של נבו הוי¹², שננתן פאה ללפת, ובא אביו ומצא עניים על פתח גנתו. אמר להם: בני! לא נחוש

¹² שם אדם.

לְדַבְּרֵי חֲכָמִים? הַשְּׁלִיכוּ מַה שֶּׁבִידְכֶם! וְהַשְּׁלִיכוּ, וְנָתַן בְּפִלִים
בְּמַעֲשֶׂר. וְלֹא שֶׁהֵיְתָה עֵינֵנו צָרָה, אֲלֵא שֶׁחָשׂ לְדַבְּרֵי חֲכָמִים.

יח. בִּיצַד אוֹכְלֵינּוּ נְשׂוּרִין בַּשָּׁבֶת? שֶׁהֵיוּ פּוֹתְחִין גְּנוֹתֵיהֶן
וּפְרֻדְסוֹתֵיהֶן לְעַנְיִים שֶׁהֵיוּ בְּשָׁנֵי בְּצֻרַת, וְהֵיוּ עֲנֵי יִשְׂרָאֵל
נִכְנָסִין וְאוֹכְלֵינּוּ נְשׂוּרִין – מוֹתְרוֹת תְּמָרִים בַּשָּׁבֶת. בִּיצַד מִתִּירִין
גְּמוּזִיּוֹת הַקֹּדֶשׁ? אָמְרוּ לָהֶן: אֲבוֹתֵינוּ, בְּשֶׁהִקְדִּישׁוּ, לֹא הִקְדִּישׁוּ
אֲלֵא קוֹרוֹת עֲצָמוֹן, מִפְּנֵי שֶׁבִּעְלֵי אֲגָרוֹף בָּאִין וְנוֹטְלִין אוֹתָן
בְּזוּרְעָה, וְאֵנוּ נִתִּיר גְּמוּזִיּוֹת שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וְשֶׁל חֶרֶב וְשֶׁל שְׂקָמָה?
אָמְרוּ לָהֶם חֲכָמִים: אִי אַתֶּם מוֹדִין שֶׁגְּדוּלֵי הַקֹּדֶשׁ אִסּוּרִין?

יום הכּפּוּרִים הַקֹּדֶשׁ, ט' תִּשְׁרֵי

מִסְפַּת פְּסָחִים פָּרַק רְבִיעִי

א. הֵבִיא אֲשָׁמוֹ וְלֹא הֵבִיא גְּזֵלוֹ – לֹא יֵחַא מְמָרֵם בְּדָמוֹ, עַד
שֶׁיֵּבִיא גְּזֵלוֹ, אֲלֵא תַעֲבַר צוּרְתּוֹ וְיֹצֵא לְבֵית הַשְּׂרָפָה. הֵבִיא

אָשָׁמוּ וְלֹא הִבִּיא מְעִילָתוֹ - לֹא יִהְיֶה מְמָרֵם בְּדָמוֹ עַד שְׂיָבִיא מְעִילָתוֹ, אֲלֵא תַעֲבַר צוּרְתוֹ וַיֵּצֵא לְבֵית הַשְּׂרָפָה. מְצוּרַע שֶׁהִבִּיא חֲטָאתוֹ קָדָם לְאָשָׁמוֹ - לֹא יִהְיֶה אַחֵר מְמָרֵם בְּדָמָה, עַד שְׂיָבִיא אָשָׁמוֹ, אֲלֵא תַעֲבַר צוּרְתָהּ וַתֵּצֵא לְבֵית הַשְּׂרָפָה.

ב. כָּל הַקֹּדְשִׁים שֶׁהִקְרִיבָן קָדָם לְתַמִּיד שֶׁל שַׁחַר, אִו שֶׁעָפְבָן אַחֵר תַּמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים - הָרִי אֵלֹו פְּסוּלִין, שְׂאִין לָךְ קָדָם תַּמִּיד שֶׁל שַׁחַר אֲלֵא קְטֹרֶת בְּלֶבֶד, שֶׁנֶּאֱמַר: "בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר", וַאֲיִן לָךְ דְּבַר שְׂמֹתֵעֶפֶב אַחֵר תַּמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים אֲלֵא קְטֹרֶת, וְנִרְוֹת, וּפְסַח בְּעֶרְבֵי פְּסָחִים, וּמְחַסְרֵי כְּפָרָה בְּעֶרֶב פְּסַח - שְׂטוּבֵל שְׁנִית וְאוֹכֵל אֶת פְּסָחוֹ לְעֶרֶב. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בְּנֵו שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אֹמֵר: מְחַסְרֵי כְּפָרָה אַף בְּשָׂאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה - שְׂטוּבֵל וְאוֹכֵל בְּקֹדְשִׁים לְעֶרֶב.

ג. שְׁחָטוֹ לְשָׂמוֹ, וּמִרְק שֶׁלֹּא לְשָׂמוֹ - כֶּשֶׁר, מִפְּנֵי שֶׁהִכְשֵׁר בְּשַׁחֲטָה. בֵּיצַד שֶׁלֹּא לְאוֹכְלִיו? שְׁחָטוֹ לְחֹלָה וּלְזָקֵן שְׂאִינָם יְכוּלִין לְאָכֵל בְּיָת. בֵּיצַד שֶׁלֹּא לְמִנְוִיִו? נִמְנֵו עָלִיו חֲבוּרָה זֹו, וּשְׁחָטוֹ לְשֵׁם חֲבוּרָה אַחֲרָת. שְׁחָטוֹ לְפִלִין, וְלַעֲרָלִין, לְטָהוּרִין,

ולטמאין - בשר. אבא שאול אומר: והדין נותן שיהא פסול, הואיל והזמן פוסל, וערלה פוסלת, מה זמן עשה בו מקצתו ככלו, אף ערלה נעשה בה מקצתה ככלה, או פלך לדרך זו, הואיל וערלה פוסלת וטמאה פוסלת, מה טמאה לא עשה בה מקצתה ככלה, אף ערלה לא נעשה בה מקצתה ככלה, נראה למי דומה? דנין דבר שאינו נוהג בכל הזבחים, מדבר שאינו נוהג בכל הזבחים, ואל יוכיח זמן שנוהג בכל הזבחים. או פלך לדרך זו, דנין דבר שלא התר מכללו מדבר שלא התר מכללו, ואל תוכיח טמאה שהתרה מכללה.

ד. השוחט את הפסח על החמין בארבעה עשר - עובר בלא תעשה, והפסח עצמו - בשר, ויוצא בו ידי חובתו בפסח. אחד השוחט, ואחד הזורק, ואחד המקטיר, בפה דברים אמורים? בזמן שהוא לשוחט, או לזורק, או למקטיר, או לאחד מבני חבורה, הנה לאחד בסוף העולם - פטור. אבל המולק את העוף מבפנים, על החמין בארבעה עשר - אינו עובר בלא תעשה.

ה. רבי שמעון אומר: הפסח בארבעה עשר, לשמו – חיב, מפני שהוא כשר. שלא לשמו – פטור, מפני שהוא פסול. ובמועד, לשמו – פטור, מפני שהוא פסול. שלא לשמו – חיב, מפני שהוא כשר. אימתי? בזמן שהן ראויין לבא בפסח, אבל אין ראויין לבא בפסח – בין לשמו בין שלא לשמו – חיב, מפני שהוא כשר. אמר רבי שמעון: פסח בארבעה עשר, לשמו – כשר, שלא לשמו – פסול. בחלו של מועד, לשמו – פסול, שלא לשמו – כשר. ואימתי? בזמן שראוי להביא פסח, אבל אין ראוי להביא פסח, בין לשמו בין שלא לשמו – כשר.

ו. הפסח שעברה שנתו, ושחטו בזמנו לשמו, וכן השוחט אחרים לשם פסח בארבעה עשר, רבי אליעזר פוסל, ורבי יהושע מכשיר. אמר רבי יהושע: ומה אם בשאר ימות השנה, שאינו כשר לשמו – כשרו אחרים לשמו, בזמנו, שפשוט לשמו, אינו דין שיכשרו אחרים לשמו? אמר לו רבי אליעזר: או חלוקה הדברים, ומה אם בשאר ימות השנה, שאינו כשר לשמו, כשר הוא לשם אחרים, ויכשר פסח בארבעה עשר שלא לשמו! וכך אנה אומר לי: מה לי הכשרו אחרים לשמו בשאר ימות השנה

לשמו - שכן הוא בשר לשם אחרים, יכשרו אחרים לשמו בארבעה עשר שאינו בשר לשם אחרים? אמר לו רבי יהושע: אם כן, הרעת כח פסח ונתתי כח לשלמים. חזר רבי אליעזר ודגו דין אחר: מצינו מותר פסח - בא שלמים, ואין מותר שלמים בא פסח. ומה פסח שמותרו בא שלמים - שחטו בזמנו לשם שלמים פסול, שלמים שאין מותרו בא פסח, אם שחטו לשם פסח בזמנו אינו דין שיהו פסולין? אמר לו רבי יהודה: מצינו מותר חטאת בא עולה ואין מותר עולה בא חטאת. ומה חטאת שמותרת בא עולה, שחטה לשם עולה פסולה, עולה שאין מותרת בא חטאת, שחטה לשם חטאת אינו דין שתהא פסולה? אמר לו רבי אליעזר: לא, אם אמרת בחטאת שכן בשרה לשמה כל השנה בלה, תאמר בפסח שאינו בשר לשמו אלא בזמנו? והואיל והוא פסול לשמו, דין הוא שיפסלו אחרים לשמו, הואיל ואין בשר לשמו בשאר ימות השנה, אם שחטו אחרים לשמו בארבעה עשר - הרי זה פסול.

ז. השוחט את הפסח לאוכלו בארבעה עשר - בשר. לאוכלו נא ושלוק ומבשל - בשר. השוחט את הפסח על בני החבורה,

ואמר: שלא לשמו שחטתיו - שורת הדין אין נאמן. רבי יהודה אומר: עד שלא התחילו בו - נאמן, משהתחילו בו - אינו נאמן.

ח. הפסח ששחטו שחרית בארבעה עשר שלא לשמו, רבי יהושע מכשיר, כאלו נשחט בשלשה עשר. ובן בתירא פוסל, כאלו נשחט בין הערבבים. אמר רבי יהושע: הואיל ושלשה עשר אינו ראוי, ובארבעה עשר שחרית אינו ראוי, מה שלשה עשר, אם שחטו שלא לשמו - כשר, אף ארבעה עשר שחרית, אם שחטו שלא לשמו - כשר. השיב רבי לסייע דברי בן בתירא: לא! אם אמרת בשלשה עשר, שאין מקצתו ראוי, תאמר בארבעה עשר שחרית, שמקצתו ראוי? הואיל ומקצתו ראוי, אם שחטו בארבעה עשר שחרית, שלא לשמו - פסול.

ט. פסח ראשון בשלש כותות, ואין פסח שני בשלש כותות. נשחט התמיד של בין הערבבים - מקטיר את הקטרת ומטיב את הנרות, ובא לו אצל פסח. קרעו והוציא את אמוריו, אפלו של ארבעה ושל חמישה, נתנו במיגם והקטירו על גבי המזבחה.

ובשבת היה מלבישן בגויתיהו, ומניחן ויוצא. רבי ישמעאל בן רבי יוחנן בן ברוקה אומר: ארבעה עשר שחל להיות בשבת – לא היה מפשיט אלא עד מקום חוזה. כהן הקרוב אצל המזבחה, שופך שפיכה אחת כנגד היסוד – פסול. הלויים עומדין על דוכנן וגומריין הלל בשורה, אם גמרו – שנו, ואם שנו – שלשו, ואף על פי שלא שלשו מיניהו. אומר רבי יהודה: מימיהו של פת שלישית לא הגיעו ל"אהבתי כי ישמע ה' את קולי", מפני שעמה מועטין, והיא היתה נקראת פת עצלנית.

י. כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת, אלא שהיו הפתנים מדיחין את העזרה שלא ברצון חכמים. כיצד מדיחין את העזרה? היו פוקקין אותה ומרגילין לה אמת הפנים עד שנעשית נקיה בחלב. רבי יהודה אומר: כוס היה ממלא מים התערובות, וזורקו זריקה אחת על גבי המזבחה, שאם ישפך דמן של אחד מהן, נמצא שמכשירו. אמרו לו לרבי יהודה: והלא לא נתקבל בכליו ודם שאינו מתקבל בכלי פסול לגבי מזבחה! דבר אחר, שהוא דם התמצית ודם התמצית פסול לגבי מזבחה. אומר להם רבי יהודה: לדבריכם, למה פוקקין את

העזרה, והיו בְּהַנִּים מְשַׁקֵּיעִין בְּדָם עַד אַרְבּוּבוֹתֵיהֶן? אָמְרוּ לוֹ:
 שָׁבַח הוּא לְבָנֵי אַהֲרֹן שִׁיחֲלָכוּ בְּדָם עַד אַרְבּוּבוֹתֵיהֶן. רַבִּי
 אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר: פֶּת שְׁלִישִׁית הִלָּכָה וַיִּשָּׁבַח לָהּ בְּעֶזְרַת
 נְשִׁים.

יא. פֶּעַם אַחַת חָל אַרְבַּעַה עֶשֶׂר לְהִיּוֹת בְּשַׁבַּת, שָׁאָלוּ אֶת הַלֵּל
 הַזֶּקֶן: פָּסַח, מַהוּ שְׂיִדְחָה אֶת הַשַּׁבָּת? אָמַר לָהֶם: וְכִי פָסַח אֶחָד
 יֵשׁ לָנוּ בְּשַׁנָּה שְׂדוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת? וַחֲלוּא הִרְבָּה מְשַׁלֵּשׁ מְאוֹת
 פָּסָחִים יֵשׁ לָנוּ שְׂדוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת! חֲבָרוּ עָלָיו כָּל הָעֶזְרָה,
 אָמְרוּ לוֹ: מַזְנִין לָךְ? אָמַר לָהֶם: תָּמִיד, קָרְבֵּן צְבוּר – דוּחָה אֶת
 הַשַּׁבָּת, אַף פָּסַח קָרְבֵּן צְבוּר – דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת. דָּבָר אַחֵר:
 נֶאֱמַר בְּתָמִיד (בַּמִּדְבָּר כ"ה, ב): "מוֹעֵדוֹ", וְנֶאֱמַר בְּפָסַח (בַּמִּדְבָּר ט, ב):
 "מוֹעֵדוֹ"; מַה מוֹעֵדוֹ הָאֱמוּר בְּתָמִיד – דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת, אַף
 מוֹעֵדוֹ הָאֱמוּר בְּפָסַח – דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת. וְעוֹד קָל וְחֹמֶר: וּמַה
 תָּמִיד שָׂאִין חֲיִבִּין עָלָיו פֶּרֶת – דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת, פָּסַח שְׁחִיבִין
 עָלָיו פֶּרֶת – אֵינּוּ דִין שְׂיִדְחָה אֶת הַשַּׁבָּת? וְעוֹד מְקַבְּלֵנִי
 מִרְבוֹתֵי שְׁפָסַח דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת, וְלֹא פָסַח רֵאשׁוֹן, אֲלֵא פָסַח
 שֵׁנִי, וְלֹא פָסַח צְבוּר אֲלֵא פָסַח יְחִיד. אָמְרוּ לוֹ: מַה יִּהְיֶה עַל

העם שלא הביאו סבינין ופסחים למקדש? אמר להם: הלכה זו שמעתי ושכחתי, אלא הנח להן לישראל אם אין נביאים הן, בני נביאים הן, מה עשו ישראל באותה שעה? מי שפסחו מלה – טמנו בצמרו, גדי – קשרו בין קרניו, והביאו סבינין ופסחים למקדש, ושחטו את פסחיהן. בו ביום מנו את הלל הנשיא, ודרש להם בהלכות הפסח.

יב. פעם אחת בקש אנריפס המלך לידע כמה מנויין של אוכלוסי ישראל. ואמר להם לפהנים: הפרישו לי בליא מכל פסח ופסח! והפרישו לו שש מאות אלק זוגות של בליות, בפלים ביוצאי מצרים, ואין לה כל פסח ופסח שלא היו עליו יותר מעשרה מנוין, חוץ מטמא, ושתייה בדרך רחוקה. בו ביום נכנסו ישראל בחר הבית, ולא היה מחזיקם. והיה קורין אותו: 'פסח מעובין'.

